

تجزیه و تحلیل صورت های مالی

مقدمه:

یکی از شیوه های اصلی تحلیل گران مالی در ارزیابی شرکت ها، استفاده از صورت های مالی آنهاست. تحلیل گران صورت های مالی یک شرکت را می گیرند و با اقدامات مقایسه اقدام به تجزیه و تحلیل آنها می کنند. در تجزیه و تحلیل شرکت ها سعی می شود وضعیت سودآوری، ریسک مالی، وضعیت بدهی و حاشیه سود شرکت به طور کامل بررسی گردد. ذینفعان شرکت اعم از سهامداران، بستانکاران و افراد طرف معامله با شرکت می توانند با استفاده از تجزیه و تحلیل های انجام شده بر روی صورت های مالی یک شرکت خود را در وضعیت مناسبی با آن قرار می دهند. اگر ریسک مالی شرکت بالا باشد سهامداران ممکن است اقدام به فروش سهام خود کنند و یا بستانکاران سعی می کنند اعتبار کمتری به شرکت بدهند و یا در مقابل وضعیت بستانکاری خود بازدهی بیشتری را طلب کنند.

تعاریف، مفاهیم و عناصر تشکیل دهنده صورت های مالی

آشنایی با صورت های مالی اساسی:

- ترازنامه
- صورت سود و زیان
- صورت جریان وجه نقد
- صورت سود و زیان جامع
- یادداشت های همراه صورت های مالی

نقش صورت های مالی در ارزیابی عملکرد و وضعیت مالی شرکت

اهمیت یادداشت های همراه صورت های مالی و اطلاعات مکمل (شامل افشای روش های حسابداری برآوردها و مفروضات) و مباحث و تحلیل های ارائه شده توسط مدیریت .

اهداف حسابرسی صورت های مالی، انواع گزارشات حسابرسی و اهمیت کنترل های داخلی موثر سایر منابع اطلاعاتی به جز صورت های مالی سالانه مورد استفاده یک تحلیل گر در تجزیه و تحلیل صورت های مالی

تعریف حسابداری :

حسابداری را می توان به عنوان یک سیستم اطلاعاتی تلقی نمود، سیستمی که دروندادهای آن رویدادهای مالی و بروندادهای آن صورت های مالی و حسابداری است. اجزای سیستم اطلاعاتی حسابداری شامل:

۱. افراد یا به عبارت دیگر حسابداران
۲. فرم های کاغذی یا الکترونیکی مانند دفاتر و اسناد حسابرسی
۳. روش های حسابداری
۴. ابزارهایی مانند رایانه، ماشین حساب و ...

نحوه برخورد تحلیلگر با اطلاعات مالی :

اطلاعاتی که در گزارش های مالی وجود دارد نشان می دهد که چگونه تحلیلگر به ارزیابی عملکرد شرکت و صورت وضعیت مالی شرکت می پردازد.

گزارش های مالی شامل صورت های مالی، گزارش هیئت مدیره و یادداشت های همراه صورت های مالی است. صورت های مالی مذکور به تحلیل گر کمک می کند تا به ارزیابی عملکرد و صورت وضعیت مالی شرکت بپردازد.

صورت های مالی اساسی و سایر منابع اطلاعاتی :

صورت های مالی، ابزار اصلی جهت عرضه محصول نهایی سیستم اطلاعاتی حسابداری به استفاده کنندگان محسوب می شود. اغلب بدون وجود این صورت ها، استفاده کنندگان منبع رسمی و قابل اعتماد دیگری جهت کسب اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم گیری های خود نخواهند داشت.

صورت های مالی اساسی شامل ۵ بخش است که عبارتند از:

۱. ترازنامه

۲. صورت سود و زیان

۳. گردش سود و زیان انباشته

۴. صورت سود جامع

۵. صورت جریان وجوه نقد

یادداشت های توضیحی همراه صورت های مالی که جزء لاینفک صورت های مالی تلقی می گردد.

صورت سود و زیان و صورت جریان وجوه نقد به ارزیابی عملکرد شرکت طی یک دوره زمانی می پردازد ولی ترازنامه اطلاعات مالی شرکت را در یک مقطع زمانی نشان می دهد.

سایر منابع اطلاعاتی:

در کنار ۵ جزء صورت های مالی، منابع اطلاعاتی دیگری به منظور تصمیم گیری اقتصادی وجود دارد که شامل:

- یادداشت های همراه صورت های مالی
- گزارش فعالیت هیئت مدیره
- گزارش حسابرس مستقل

صورت سود و زیان :

صورت سود و زیان نتیجه عملیات یک واحد تجاری را در یک دوره مالی، نشان می دهد. اقلام منعکس شده در صورت سود و زیان به ترتیب در گروه های زیر گزارش می شوند:

- اقلام عملیاتی
- اقلام غیر عملیاتی
- اقلام غیر مترقبه

تعریف اقلام عملیاتی: اقلامی هستند که مستقیماً به موضوع فعالیت واحد تجاری مرتبط است به عبارت دیگر ماهیت آن عادی است و وقوع آن مستمر باشد. (مثل تولید و فروش کالا در یک شرکت تولیدی)

تعریف اقلام غیر عملیاتی: شامل اقلامی است که ماهیت آن غیر عادی است و وقوع آن مستمر باشد. مثل فروش دارایی ثابت در یک شرکت تولیدی.

تعریف اقلام غیر مترقبه: آن دسته از اقلامی است که ماهیت غیرعادی و وقوع آن غیر مستمر است، به این مفهوم که انتظار نمی رود در آینده قابل پیش بینی، دوباره تکرار گردد. مثل خسارت وارد شده به واحد تجاری در اثر وقوع زلزله.

عموماً اقلام عملیاتی باید به مبلغ ناخالص در صورت سود و زیان گزارش شوند به عبارت دیگر درآمدها با هزینه های عملیاتی تهاتر نمی گردند. در صورتی که اغلب، اقلام غیر عملیاتی به مبلغ خالص منعکس می شود. همچنین باید اقلام غیر مترقبه به مبلغ خالص پس از کسر اثر مالیاتی گزارش شوند.

ترازنامه:

ترازنامه واحد اقتصادی که به آن صورت وضعیت مالی نیز گفته می شود به افشای منابع مالی شرکت و میزان بدهی های شرکت در یک مقطع زمانی اشاره می کند.

حقوق صاحبان سهام نیز نمایانگر مازاد دارایی ها نسبت به بدهی ها خواهد بود.

قلم مذکور به منافع باقیمانده دارایی های شرکت پس از کسر بدهی های شرکت متعلق به سهامداران و مالکان شرکت است.

تساوی مهمی که در ترازنامه شرکت همواره صادق است:

دارایی ها = بدهی ها + حقوق صاحبان سهام

صورت جریان وجوه نقد:

اگرچه صورت سود و زیان و ترازنامه شرکت معیار مناسبی در خصوص میزان موفقیت شرکت به شمار می رود ولی تهیه صورت جریان وجوه نقد نیز ضروری است.

افشای منابع و مصارف وجه نقد برای اعتباردهندگان، سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان به منظور ارزیابی کفایت نقدینگی و انعطاف پذیری مالی شرکت ضروری است. منظور از انعطاف پذیری مالی توانایی پاسخگویی به تگناهای مالی و بهره برداری از فرصت ها است.

صورت جریان وجوه نقد طبق استاندارد شماره ۲ باید منعکس کننده جریان های نقدی طی دوره تحت سرفصلهای اصلی زیر باشد:

- فعالیت های عملیاتی
- بازده سرمایه گذاریها و سود پرداختی بابت تامین مالی
- مالیات بردرآمد
- فعالیت های سرمایه گذاری
- فعالیتهای تامین مالی

صورت گردش سود انباشته:

گزارش کننده میزان تغییرات در سود انباشته واحد تجاری طی دوره است، که شامل موارد زیر است:

- مانده سود انباشته اول دوره
- سود (زیان) خالص طی دوره
- تخصیص سود به اندوخته ها و تقسیم سود بین سهامداران
- تعدیلات سنواتی

یادداشت های مالی :

یادداشت های مالی و جداول تکمیلی به فراهم نمودن اطلاعات در خصوص روش های حسابداری، مفروضات و برآوردهای مدیران کمک می کند.

اطلاعات اضافی در خصوص موارد زیر ارائه می کند:

۱. تحصیل یا کارگذاری اموال و تجهیزات
۲. عملیات حقوقی
۳. منافع مربوط به کارکنان
۴. تعهدات و احتمالات
۵. مشتریان با اهمیت
۶. فروش به گروه های وابسته

جداول ترکیبی :

اهم مواردی که در جداول ترکیبی گزارش می شود:

- درآمد عملیاتی یا فروش توسط مناطق و شعب مختلف
- ذخایر شرکت های نفت و گاز
- منابع طبیعی در اختیار واحد تجاری

نکته مهم: یادداشت های توضیحی در صورت های مالی (پی نوشت ها) حسابرسی می شوند، این درحالی است که جداول تکمیلی حسابرسی نمی شوند.

گزارش فعالیت هیئت مدیره:

گزارش فعالیت هیئت مدیره شامل اطلاعاتی است که به ارزیابی عملکرد شرکت و وضعیت شرکت که دورنمای فعالیت مدیران را نشان می دهد، می پردازد که شامل:

- نتایج عملیات، بحث در خصوص روند فروش ها و هزینه ها
- منابع سرمایه و میزان نقدشوندگی و روند جریان نقد آتی
- دورنمای شرکت با توجه به روندها

اهداف حسابرسی از صورت های مالی و انواع گزارشات حسابرسی:

حسابرسی منجر به افزایش قابلیت اتکا و ارائه منصفانه اطلاعات صورت های مالی می شود.

بخش های مختلف گزارش حسابرس:

- بند اول: مسئولیت حسابرس و مدیر
- بند دوم: به این موضوع اشاره می شود که حسابرس بر اساس استانداردهای حسابرسی انجام می شود و گزارش عاری از هرگونه اشتباه با اهمیت می باشد.
- بند سوم: حسابرسی بر اساس اصول پذیرفته شده حسابداری است.

نکته: در حالت کلی گزارش حسابرس شامل سه بخش است ولی شرایطی که ابهام اساسی وجود دارد به طور مثال زیان با اهمیتی محتمل است ولی مقدار آن قابل برآورد نمی باشد از بند توضیحی استفاده می کنیم.

نکته: در شرایطی که محدودیت اساسی در بررسی های حسابرسی وجود داشته باشد گزارش حسابرس چهار بخشی خواهد بود.

در شرایطی که حسابرس شرکت در صدد ارزیابی کنترل داخلی در شرکت مورد بررسی نیز باشد گزارش حسابرسی در چهار بخش تهیه خواهد شد.

انواع گزارش های حسابرسی:

- گزارش مقبول
- گزارش مشروط
- گزارش مردوود
- عدم اظهار نظر

طبقه بندی عملیات واحد تجاری در قالب فعالیت های عملیاتی، سرمایه گذاری، تامین مالی

فعالیت عملیاتی : با توجه به اهداف اصلی فعالیت شرکت تعیین می شود. به عبارت دیگر ففعالیت های عملیاتی را می توان شامل جریان های نقدی دانست که به وجود آورنده سود عملیاتی واحد تجاری است.

فعالیت سرمایه گذاری: به تحصیل یا کنارگذاری دارایی های بلند مدت اشاره می کند.

فعالیت تامین مالی: به جریانات نقد مربوط به افزایش یا کاهش سرمایه، اخذ وام و انتشار سهام بابت تامین مالی شرکت اشاره دارد.

نکته بسیار مهم : طبقه بندی فعالیت های شرکت به ماهیت شرکت بستگی دارد نه به ماهیت معامله.

اهداف گزارشگری مالی :

الف: هدف اصلی از گزارشگری مالی تهیه اطلاعات مفید جهت تصمیم گیری های سرمایه گذاری و اعتبار دهی توسط استفاده کنندگان از اطلاعات مالی است.

استفاده کنندگان اصلی از اطلاعات مالی سرمایه گذاران و اعتباردهندگان می باشند.

همچنین اهداف دیگر گزارشگری مالی را می توان شامل موارد زیر دانست:

ب: کمک به سرمایه گذاران، اعتباردهندگان و دیگر استفاده کنندگان به جهت ارزیابی مبلغ، زمان و میزان عدم اطمینان جریان های نقدی آتی.

ج. مفید بودن جهت کسب اطلاع در مورد منابع اقتصادی واحدهای تجاری، ادعای نسبت به آنها و تغییرات در منابع مذکور.

نقش گزارشگری مالی و تجزیه و تحلیل صورت های مالی:

گزارش گری مالی به این موضوع اشاره دارد که شرکت ها چگونه عملکرد مالی خود را به سرمایه گذاران ، بستانکاران و سایر گروه های ذینفع نشان می دهند.

نقش گزارشگری مالی توسط هیئت تدوین استانداردهای بین المللی به شرح ذیل بیان شده است:

هدف از تهیه صورت های مالی، فراهم نمودن اطلاعات در خصوص صورت وضعیت، عملکرد و جریان نقدینگی یک شرکت است. اطلاعات مذکور زمانی مفید خواهد بود که مبنایی برای تصمیم گیری عقلایی قلمداد شود.

ارتباط میان اجزای صورت مالی:

فعالیت های شرکت در قالب یکی از سر فصل های زیر طبقه بندی می شود:

- دارایی ها: منابع اقتصادی شرکت است.
- بدهی ها: ادعای بستانکاران نسبت به دارایی های شرکت است.
- حقوق صاحبان سهام: ادعای باقیمانده نسبت به منابع شرکت است.
- درآمد: ورود منابع اقتصادی به شرکت تلقی می شود.

درآمد شرکت می توتند از منابع زیر خلق شود:

۱. فروش
  ۲. سود (معاملاتی که منجر به افزایش دارایی یا حقوق صاحبان سهام می شود.
  ۳. سرمایه گذاری
- هزینه : خروج منابع اقتصادی از شرکت و یا افزایش بدهی های شرکت قلمداد می شود.

حساب ها و اجزای صورت مالی :

- دارایی ها
- وجه نقد یا معادل وجه نقد
- حساب های دریافتنی و اسناد دریافتنی
- پیش پرداخت هزینه
- موجودی کالا
- اموال، تجهیزات، ماشین آلات
- سرمایه گذاری

- دارایی های نامشهود
- دارایی های مالی
- سرمایه گذاری در سایر شرکت ها
- منظور از معادل وجه نقد، اوراق بهادار با سررسید کمتر از ۹۰ روز می باشد.

حساب های کاهنده در ترازنامه:

حساب های کاهنده، به حساب هایی اطلاق می شود که در مقابل حساب های دارایی و یا بدهی قرار می گیرد. به عنوان مثال:

- حساب ذخیره مطالبات مشکوک الوصول که در مقابل حساب های دریافتنی قرار می گیرد.
- حساب ذخیره کاهش ارزش بازیاختنی که در مقابل حساب سرمایه گذاری قرار می گیرد.
- حساب سهام خزانه که مقابل حساب سرمایه قرار می گیرد.

معادله بسط یافته حسابداری در واحد تجاری:

دارایی = بدهی + صرف سهام + سود انباشته اول دوره + درآمد - هزینه - سود تقسیمی

توضیح در خصوص فرایند ثبت معاملات با استفاده از سیستم حسابداری و بر اساس مدل برابری حسابداری:

اساس حسابداری: سیستم ثبت دو طرفه فعالیت های تجاری واحد اقتصادی است. به طوریکه اگر در یک سمت، دارایی ها افزایش یابد و سمت دیگر حتماً یک دارایی کاهش می یابد و بدهی یا حقوق صاحبان سهام افزایش می یابد.

در حسابداری افزایش دارایی و هزینه یا کاهش بدهی و حقوق صاحبان سهام را با بدهکار کردن حساب های مربوطه نشان می دهند و افزایش بدهی، حقوق صاحبان سهام و حساب های مربوط به درآمد را با بستانکار کردن حساب نشان می دهیم.

دستکاری اقلام حسابداری:

همان طور که قبلاً در خصوص تساوی حسابداری توضیح داده شد، همواره دارایی های شرکت معادل مجموع بدهب ها و حقوق صاحبان سهام شرکت خواهد بود. در صورتی که مدیر شرکت بخواهد از این تساوی سوء استفاده نماید، مدیر می تواند به منظور رسیدن به مقاصد خود از سیستم حسابداری دو طفه سوءاستفاده نماید.

توضیح در خصوص چاقوب گزارشگری و ویژگی های کیفی گزارشگری مالی:

هدف از تهیه صورت های مالی، ارائه منصفانه وضعیت و عملکرد مالی شرکت است.

تهیه اطلاعات به منظور تصمیم گیری اقتصادی می باشد.

با توجه به اهداف مفید بودن و منصفانه بودن، ویژگی های اطلاعات مالی مشتمل بر:

- قابل فهم بودن
- مربوط بودن
- قابل اتکا بودن
- قابل مقایسه بودن

قابل فهم بودن: افراد باید اطلاعات پایه ای از تجارت و حسابداری داشته باشند و شخصی که تلاش منطقی به منظور بررسی اطلاعات مالی انجام می دهد، بتوان این اطلاعات را بفهمد.

قابلیت مقایسه بودن: اطلاعات مالی باید میان شرکت ها و دوره زمانی قابلیت مقایسه داشته باشد.

مربوط بودن: اطلاعات صورت مالی که بر تصمیم اقتصادی استفاده ککده با توجه به ارزیابی گذشته یا پیش بینی آینده تاثیرگذار باشد، مربوط است و این اطلاعات باید به موقع و به حد کفایت باشد.

قابلیت اتکا: اطلاعاتی قابل اتکاست که واقعیت اقتصادی را نشان می دهد، بدون تورش و اشتباه باشد.

قابلیت اتکای صورت های مالی مشتمل بر موارد زیر خواهد بود:

- ارائه منصفانه معاملات و وقایع
- قابلیت اثبات
- بی طرف بودن اطلاعات
- در برآوردها، احتیاط لازم به کار گرفته شود.
- کامل بودن: با توجه به در نظر گرفتن هزینه و اصل اهمیت

شناخت و اندازه گیری:

اقدام صورت های مالی که منافع اقتصادی به همراه دارند، باید قابلیت شناخت داشته باشند و در صورتیکه رویدادها محتمل و قابل اتکا باشد. اندازه گیری در صورت های مالی با ارزش های زیر بیان می شود:

- ارزش تاریخی
- ارزش جاری
- ارزش بازیافتنی

- ارزش فعلی
- ارزش منصفانه

محدودیت های تهیه اطلاعات و صورت های مالی:

در تعادل نگه داشتن قابلیت اتکا و به موقع بودن: به طوریکه فقدان اشتباه و تحریف با اهمیت در صورت های مالی همراه با به موقع بودن اطلاعات مالی در تضاد قرار نگیرد.

در تعادل نگه داشتن قابلیت اتکا و مربوط بودن: به طور مثال، بهای تمام شده تاریخی در حسابداری مربوط تلقی نمی شود ولی قابلیت اتکای بالایی دارد ولی ارزش بازار مربوط تلقی می شود ولی قابلیت اتکای پایینی دارد.

هزینه تهیه اطلاعات مالی: منافع اطلاعات مالی باید بر هزینه تهیه آن فزونی داشته باشد. نحوه برخورد با اطلاعات غیر کمی و نامشهود: شهرت، وفاداری قابل انعکاس در صورت های مالی نمی باشد.

مفروضات اصلی تهیه صورت های مالی:

مفروضات اصلی تهیه صورت های مالی شامل:

- رویکرد تعهدی: وقایع شرکت به محض وقوع ثبت می شوند و بدون در نظر گرفتن مبادله وجه نقد
- رویکرد تداوم فعالیت: در صورتیکه شرکت نتواند ادامه حیات دهد دارایی ها به ارزش تصفیه نمایش داده می شود.
- رویکرد ثبات رویه

مفروضات حسابداری:

- تفکیک شخصیت واحد تجاری از مالک
- فرض واحد پولی
- سال مالی شرکت
- فرض تداوم فعالیت

محدودیت های حسابداری:

- اندازه گیری
- استفاده کنندگان از اطلاعات مالی
- محدودیت های قانونی

قیود حسابداری:

- اصل اهمیت
- اصل احتیاط
- فزونی منافع بر مخارج تهیه اطلاعات مالی شرکت
- خصوصیات صنعت

عناصر حسابداری :

عناصر حسابداری از لحاظ نقشی که در گزارشگری مالی دارند به دو گروه تقسیم می شوند:

گروه اول: عناصری که وضعیت مالی یک واحد انتفاعی را در هر مقطعی از زمان ارائه می کند.

عناصر معادله حسابداری، یعنی دارایی ها، بدهی ها و سرمایه در این گروه قرار می گیرند. این گروه از عناصر، عناصر ترازنامه نیز نامیده می شوند.

گروه دوم: عناصری هستند که نتایج عملیات یگ واحد انتفاعی را در فاصله زمانی معین بیان و ارائه می کند. درآمدها و هزینه ها، سودها و زیان ها ی غیر عملیاتی و سود خالص در این گروه قرار دارند. این گروه از عناصر، عناصر صورت سود و زیان نیز نامیده می شوند.

دارایی:

مفهومی مالی است و اموال و حقوقی است که منافع آتی قابل تبدیل به پول دارند و بر اثر معاملات، عملیات یا رویدادهایی مشخص به مالکیت یا تسلط مالکانه یک واحد درآمده اند دارایی آن واحد محسوب می شود.پ

شرایط شناخت دارایی:

- وجود منافع آتی قابل تبدیل به پول
- مالکیت
- تسلط مالکانه
- وقوع معاملات، عملیات یا رویدادهای مشخص

بدهی ها:

تعهدات ناشی از قراردادهای و تعهداتی که بر اثر الزامات خارج از قرارداد و یا الزامات قانونی در گذشته برای یک واحد انتفاعی پدید آمده اند و قاعدتاً از طریق انتقال وجه نقد یا سایر دارایی های واحد تجاری و یا انجام دادن خدمت برای اشخاص حقیقی یا حقوقی دیگر ایفا می شود.

موارد ایجاد بدهی:

- تعهدات قراردادی
- الزامات خارج از قرارداد(زیان)
- الزامات قانونی

سرمایه:

حق مالی صاحب یا صاحبان واحد انتفاعی نسبت به دارایی های واحد است که مبلغ آن در هر زمان از طریق کسر کردن بدهی های واحد از دارایی های آن به دست می آید. بدین ترتیب میزان سرمایه یک واحد انتفاعی به مبنای اندازه گیری دارایی ها و بدهیها بستگی دارد.

درآمد و هزینه:

درآمد:

ورود وجه نقد و دارایی های دیگر به یک واحد انتفاعی، افزایش دارایی های موجود، تسویه یا کاهش بدهی های یک واحد و یا ترکیبی از آنها ناشی از فعالیت های اصلی یا جانبی واحد واقع شود، درآمد تلقی می گردد.

هزینه:

خروج وجه نقد و دارایی های دیگر از واحد انتفاعی، مصرف یا استهلاك دارایی های موجود آن، افزایش بدهی های یک واحد انتفاعی و یا ترکیبی از آنها که در نتیجه اجرای فعالیت های اصلی یا جانبی واحد واقع شود، هزینه تلقی می گردد.

سود و زیان غیر عملیاتی:

افزایش در سرمایه یک واحد انتفاعی که از معاملات اتفاقی یا جانبی، رویدادها یا تغییر در شرایط موثر بر آن واحد ناشی شود، سود غیر عملیاتی است. مگر آن که در نتیجه سرمایه گذاری جدید واحد ایجاد یا به عنوان درآمد شناسایی شده باشد.

کاهش در سرمایه یک واحد انتفاعی که از معاملات اتفاقی یا جانبی، رویدادها یا تغییر در شرایط موثر بر آن واحد ناشی شود، زیان غیرعملیاتی است. مگر آنکه در نتیجه سرمایه گذاری جدید صاحبان واحد ایجاد یا به عنوان درآمد شناسایی شده باشد.

مفهوم سود جامع:

افزایش در سرمایه یا به بیان دیگر، افزایش در خالص دارایی های یک واحد انتفاعی در یک دوره مالی که بر اثر معاملات، عملیات و رویدادهای مالی ایجاد شده و یا در نتیجه تغییر در شرایط محیطی پدید آمده باشد، به شرط آنکه این افزایش ناشی از مبادلات سرمایه ای نباشد. مقصود از مبادلات سرمایه ای، سرمایه گذاری مجدد صاحب یا صاحبان واحد انتفاعی و یا توزیع دارایی ها بین آنان است.

صورت های مالی میان دوره ای :

به موقع بودن از ویژگی های اولیه خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری محسوب می شود. از طرفی دیگر، یکی از اصول محدودکننده حسابداری فزونی منافع بر مخارج است. به منظور تعامل رساندن این دو، یک دوره مالی را یک سال تقویمی یا یک چرخه عملیاتی هرکدام طولانی تر است، در نظر می گیریم. در شرایط کنونی به دلیل بالا رفتن سرعت تغییرات گزارشگری جدیدمارا به این سمت رهنمون می کند که دوره های گزارشگری را کوتاه تر در نظر بگیریم، با این ترتیب، هر دو مفهوم به موقع بودن و فزونی منافع بر مخارج نیز حاصل خواهدشد.

نکته: طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۲ ایران، شرکت هایی که صورت های مالی خود را برای عموم ارایه می کنند، ملزم به افشای اطلاعات مالی میان دوره ای می باشند.

محتوای گزارش میان دوره ای :

صورت های مالی میان دوره ای باید از نظ محتوای اطلاعاتی حداقل شامل ذصورت های مالی فشرده باشند. صورت های مالی فشرده در بردارنده اقلام زیر است:

- صورت های مالی اساسی
- ترازنامه
- صورت سود و زیان و گردش سود(زیان) انباشته
- صورت جریان وجوه نقد
- صورت سود جامع
- گزیده یادداشت های همراه صورت های مالی

بر این اساس ارائه اطلاعات کم اهمیت جزء یادداشت های همراه صورت های مالی ضرورت نخواهد داشت.

نحوه ارائه اطلاعات در صورت های مالی میان دوره ای:

ارائه اطلاعات مقایسه ای برای صورت های مالی میان دوره ای را می توان به شرح خلاصه زیر تصور کرد.

ترازنامه:

- مانده ها در پایان میان دوره

- مانده ها در پایان دوره مالی قبل

سایر صورت های مالی

- مانده ها در پایان میان دوره مشابه سال قبل
- مانده ها در پایان دوره مالی قبل

دیدگاه های گزارشگری صورت های مالی میان دوره ای:

در رابطه بانحوه تهیه و ارائه گزارش های مالی میان دوره ای دو دیدگاه به شرح زیر وجود دارد:

دیدگاه متصل:

طبق این نظریه هر میان دوره بخش لاینفک یک دوره مالی کامل است و ارقام گزارش شده در صورت های مالی میان دوره ای بر این مبنا اندازه گیری خواهد شد.

دیدگاه منفصل:

مطابق با این دیدگاه، هر میان دوره، یک دوره مجزا از دوره مالی تلقی می شود. بر این اساس اندازه گیری ارقام قابل گزارش در صورت های مالی میان دوره ای به صورت مستقل از محاسبات مربوط به دوره مالی خواهد بود.

نکته: طبق استانداردهای حسابداری ایران گزارشگری میان دوره ای باید بر اساس دیدگاه منفصل انجام شود به جز اقلامی که ماهیت سالانه دارند. به عنوان مثال : هزینه استهلاک، مالیات و ذخیره بازخرید سنوات کارکنان به دلیل ماهیت سالانه آنها براساس دیدگاه متصل حسابداری و گزارش می شود.

استانداردهای گزارشگری مالی:

به منظور رعایت ویژگی های کیفی گزارشگری مالی و رویه یکسان افشای اطلاعات مراجع زیر به تدوین استانداردهای حسابداری پرداختند و رهنمودهای متعددی در خصوص به کار گیری استانداردهای مذکور در مواجهه با وقایع تجاری بنگاه های اقتصادی ارائه نمودند.

مراجع تدوین استانداردهای حسابداری در سایر کشورها:

- هیئت تدوین استانداردهای مالی
- هیئت تدوین استانداردهای مالی بین المللی

مرجع تدوین استانداردهای حسابداری در ایران:

- سازمان حسابرسی
-

درک صورت سود و زیان:

سود برای چه طیفی از افراد مهم است؟

دو گروه از افراد:

۱. برای سرمایه گذاران: به منظور ارزشگذاری اوراق بهادار
۲. برای اعتبار دهندگان : به منظور ارزیابی توان پرداخت بهره و اصل پول

نحوه شناسایی درآمدهای عملیاتی (استاندارد حسابداری شماره ۳):

درآمد عملیاتی عبارت از درآمدی است که از فعالیت های اصلی و مستمر واحد تجاری حاصل می گردد و با عناوین مختلفی از قبیل فروش، حق الزحمه، سود سهام و حق امتیاز است.

درآمد عملیاتی زمانی شناسایی می شود که شواهد کافی مبنی بر وقوع یک جریان آتی ورودی منافع اقتصادی وجود داشته باشد. یعنی جریان منافع اقتصادی مرتبط با درآمد عملیاتی به درون واحد تجاری محتمل باشد و این منافع را بتوان به گونه ای اتکاپذیر اندازه گیری کرد.

درآمد عملیاتی: عبارت است از افزایش در حقوق صاحبان سرمایه، به جز موارد مرتبط با آورده صاحبان سرمایه، که از فعالیت های اصلی و مستمر واحد تجاری ناشی شده است.

درآمد عملیاتی باید با ارزش منصفانه، به ازای دریافتی یا دریافتی اندازه گیری شود.

در خصوص معاوضه کالاهای مشابه: هر ماه کالا یا خدمات مشابه با یکدیگر مبادله گردد، این مبادله به عنوان معامله ای درآمدزا تلقی نمی شود. چنانچه کالا یا خدمات غیر مشابه مبادله شود، این مبادله درآمدزا است. در این حالت درآمد عملیاتی به ارزش منصفانه کالاها یا خدمات دریافتی پس از تعدیل از بابت سرک نقدی اندازه گیری می شود. اگر ارزش منصفانه کالا یا خدمات را نتوان به گونه ای اتکاپذیر اندازه گیری کرد، درآمد عملیاتی به ارزش منصفانه کالا یا خدمات واگذار شده پس از تعدیل از بابت سرک نقدی اندازه گیری می شود.

تحلیلگران مالی در زمان تحلیل درآمدهای شرکت باید به دونکته توجه نمایند:

- ۱- سیاست تشخیص درآمد شرکت چه میزان محافظه کارانه است و در صورتیکه سیستم شناسایی درآمد تهاجمی باشد، درآمدها زودتر و هزینه ها دیرتر شناسایی می شوند.
- ۲- در شرایطی که سیستم تشخیص درآمد محافظه کارانه باشد، هزینه ها زودتر و درآمدها دیرتر شناسایی می شود.

روش شناسایی درآمد در قراردادهای بلند مدت با توجه به استانداردهای مالی FASB

- روش درصد پیشرفت کار
- روش کار تکمیل شده

مقایسه دو روش پیشرفت کار و کار تکمیل شده:

روش درصد پیشرفت کار، نسبت به روش کار تکمیل شده تهاجمی تر است.

زیرا درآمد زودتر شناسایی می شود و این روش به دلیل استفاده از برآوردهای مختلف، ذهنی است.

از سوی دیگر این روش به دلیل این که درآمد و هزینه را طی زمان نشان می دهد سود را هموارتر می کند. جریان وجوه نقد طبق دو روش با یکدیگر یکسان است.

روش شناسایی درآمد در قراردادهای بلند مدت در دفاتر پیمانکار (استاندارد شماره ۹ ایران)

پیمان بلند مدت: پیمانی است که برای طراحی، تولید یا ساخت یک دارایی منفرد قابل ملاحظه یا ارائه خدمات (یا ترکیبی از داراییها یا خدمات که توأمأ یک پروژه را تشکیل دهد) منعقد می شود و مدت زمان لازم برای تکمیل پیمان عمدتاً چنان است که فعالیت پیمان در دوره های مالی متفاوت قرار می گیرد. پیمانی که طبق این استاندارد، بلند مدت تلقی می گردد، معمولاً در طول مدتی بیش از یک سال انجام خواهد شد. با این حال، مدت بیش از یک سال، مشخصه اصلی یک پیمان بلند مدت نیست. برخی پیمانهای با مدت کمتر از یک سال، هرگاه از نظر فعالیت دوره، دارای چنان اهمیت نسبی باشد که عدم انعکاس درآمد و هزینه عملیاتی و سود مربوط به آن منجر به مخدوش شدن درآمد و هزینه عملیاتی و نتایج دوره و عدم ارائه تصویری مطلوب توسط صورت های مالی گردد، باید به عنوان پیمان بلند مدت محسوب شود، مشروط بر اینکه رویه متخذه در واحد تجاری از سالی به سال دیگر به طور یکنواخت اعمال گردد.

روش درصد پیشرفت کار:

شناخت درآمد پیمانکاری:

روش کار تکمیل شده : استفاده از این روش توسط استانداردهای حسابداری توصیه نشده است.

روش درصد پیشرفت کار:

ماحصل پیمان معین است: روش عمومی

ماحصل پیمان معین نمی باشد: روش سود صفر

تعاریف برخی از واژه ها در حسابداری پیمانکاری:

ماحصل پیمان = کل درآمد پیمان - مخارج پیمان

منظور از درآمد پیمان = مبلغ قرارداد اولیه

منظور از مخارج پیمان = مخارج انجام شده تا پایان دوره - برآورد مخارج باقیمانده تا پایان

کار

نحوه افشای پیمان های بلند مدت در ترازنامه:

مازاد درآمد شناسایی شده پیمان بر مبالغ دریافتی بابت پیشرفت کار به عنوان مبلغ قابل بازیافت پیمان تحت سر فصل های حساب دریافتنی در ترازنامه افشا می شود.

مبالغ دریافتی توسط پیمانکار که کار مربوطه به آن تا تاریخ ترازنامه انجام نشده است، در سرفصل پیش دریافت ها در ترازنامه منظور می شود.

مخارج تحمل شده پس از کسر هزینه های شناسایی شده تحت سرفصل پیمان های در جریان پیشرفت در ترازنامه گزارش می شود.

ذخیره زیان های قابل پیش بینی بر مخارج تحمل شده انباشته پس از کسر هزینه های شناسایی شده به عنوان ذخایر در ترازنامه منعکس می شود.

بکارگیری روش عمومی در حسابداری پیمانکاری:

در صورتیکه ماحصل پیمان ناتمام زیان باشد، کل آن بلادرنگ شناسایی می شود اما اگر ماحصل پیمان ناتمام سود داشته باشیم، شناسایی آن به تدریج تا خاتمه موضوع پیمان انجام خواهد گردید. چنانچه سود پیمان ناتمام وجود داشته باشد، شناسایی آن طی مدت انجام قرارداد به یکی از سه روش زیر امکان پذیر خواهد بود:

۱- نسبت مخارج انجام شده به کل مخارج

۲- نسبت ریالی کار انجام شده (صورت وضعیت تایید شده به کل درآمد)

۳- نسبت پیشرفت فیزیکی کار

روش های فوق ممکن است در کوتاه مدت نتایج متفاوت داشته باشد ولی اثر بلند مدت یکسانی دارد.

بکارگیری روش سود صفر در حسابداری پیمانکاری :

اگر ماحص پیمان مشخص نباشد معادل مخارج انجام شده در سال های مربوطه، درآمد شناسایی می شود. در این حالت سود یا زیان شناسایی نمی گردد و طی انجام پیمان در هر سالی که بتوان ماحصل پیمان را مشخص کرد، شناسایی سود یا زیان آغاز می شود.

فروش اقساطی:

فروش های اقساطی نوعی از مبادلات است که مالکیت دارایی مورد مبادله در ابتدای قرارداد به خریدار منتقل می شود ولی پرداخت بهای آن موکول به اقساط بلند مدت است. در این وضعیت خریدار اقساطی بهای تمام شده دارایی تحصیل شده را بر اساس ارزش فعلی پرداخت های آتی آن تعیین می کند.

از دیدگاه فروشنده سه روش شناخت درآمد فروش اقساطی وجود دارد:

۱- روش تعهدی

۲- روش بازیافت بهای تمام شده

۳- روش فروش اقساطی

روش تعهدی:

در مواد خیلی خاص و در شرایطی که هیچ گونه ابهامی در خصوص وصول اقساط وجود ندارد کل سود خالص در سال فروش بلادرنگ شناسایی می شود.

مثال : دو عضو گروه سرمایه گذاری اقدام به خرید و فروش اقساطی می کنند که شرکت مادر پرداخت وجه قسط را تضمین می کند .

روش بازیافت بهای تمام شده محصول:

در شرایطی که در خصوص وصول مطالبات ابهام وجود دارد ولی به دلیل شرایط بازار به هدف برقراری روابط تجاری با طرف مقابل اقدام به فروش اقساطی می شود، از این روش استفاده خواهد شد.

مطابق با این روش از هر دوره ای که خالص اقساط وصول شده (مبلغ قسط پس از کسر درآمد بهره)، اصل دارایی (بهای تمام شده آن) را پوشش می دهد به بعد، سود ناخالص شناسایی می شود.

با توجه به روش COST RECOVERY METHOD ، سود یا زیانی شناسایی خواهد شد که میزان وجه نقد دریافتی بالاتر از هزینه تحقق یافته شود.
روش اقساطی:

مطابق با این روش سود ناخالص در هر دوره متناسب با وجوه اقساط وصول شده بابت اصل دارایی (بهای تمام شده) شناسایی و ثبت می شود.

با توجه به روش اقساطی، سود با توجه به میزان وجوه دریافتی شناسایی می شود. میزان سود به شرح زیر قابل محاسبه است:

میزان وجه نقد دریافت شده طی دوره * سود مورد انتظار = میزان سود شناسایی شده طی دوره

روش شناسایی درآمد در معاملات پایاپای:

در این معامله، دو طرف کالا یا خدماتی معامله می کنند بدون مبادله وجه نقد.

معاملات پایاپای شامل فروش محصولات از یک گروه به گروه دیگر نیز می شود.

در این معاملات، ارزش معامله به بهای منصفانه ثبت می شود و در شرایطی که دریافت کننده وجوه نقد باشیم، درآمد شناسایی می شود.

درآمد زمانی شناسایی می شود که ارزش منصفانه از طریق معاملات کالاهای غیر مشابه از طریق گروه های غیر یکسان صورت گیرد.

آشنایی با مفاهیم، EBIT، EAT، EBITDA :

EBITDA: جریان نقد عملیاتی شرکت را نشان می دهد و شاخصی است که میزان سودآوری شرکت قبل از کسر بهره، مالیات، استهلاک داراییمشهود و نامشهود را بیان می کند.

EBIT: معادل سود عملیاتی قبل از کسر بهره و مالیات است در شرایطی که بخواهیم اثرات مالیات و تامین مالی شرکت را در سود عملیاتی نشان ندهیم از مفهوم EBIT استفاده می کنیم.

EAT: سود خالص پس از کسر مالیات است که آخرین خط صورت سود و زیان است و شامل کلیه درآمدها، هزینه ها، سود(زیان) شرکت می باشد.

اصل تطابق درآمد و هزینه ها و اصول کلی شناسایی هزینه:

بکارگیری مبنای تعهدی در حسابداری، شناسایی و اندازه گیری سود را مستلزم شناسایی و مقابله هزینه های تحمل شده با درآمد کسب شده می کند. به همین دلیل پس از شناسایی درآمد تحقق نیافته در یک دوره مالی، هزینه های تحمل شده در آن دوره، شناسایی و از درآمد دوره کسر می گردد.

شناسایی هزینه ها:

۱ -مقابله سیستم: مخارجی که به طور مستقیم به یک قلم درآمد و یا مجموعه معینی از درآمدها مربوطند و در رابطه مستقیم با درآمد تحقق یافته به عنوان هزینه شناسایی می شود. (مثل بهای تمام شده کالای فروش رفته در مقابله با درآمد فروش) - (شناخت ساختاری هزینه)

۲ -انتساب به دوره: مخارجی که در ایجاد درآمد در یک دوره مالی نقش دارند ولی رابطه مستقیم با درآمد معینی ندارد بر دوره مالی مربوطه منتسب و به عنوان هزینه شناسایی

می شوند. مثل مخارج اداری واقع شده در یک دوره مالی که به عنوان هزینه همان دوره محسوب و از درآمد دوره کسر می شود.(شناخت ماهیتی هزینه)

۳- تخصیص به دوره: بهای تمام شده دارایی هایی که در ایجاد درآمد در چند دوره نقش دارند ولی رابطه مستقیم با درآمد معین ندارند و به روشی منطقی و منظم به دوره هایی که انتظار می رود از آن انتفاع حاصل شود، تخصیص می یابد. بخشی از بهای تمام شده اموال به عنوان هزینه استهلاک شناسایی و از درآمد دوره کسر می شود.(شناخت سیستماتیک هزینه)

مواردی که در تحلیل صورت های مالی در ارتباط با شناخت هزینه باید آنها را در نظر گرفت:

آیا شرکت تشخیص هزینه ها را به تعویق می اندازد یا تعجیل.

❖ تعویق در شناسایی هزینه: سیاست متهورانه

❖ تعجیل در شناسایی هزینه: سیاست محافظه کارانه

محاسبه سود هر سهم:

سود هر سهم برای یک سرمایه گذار اهمیت ویژه ای دارد و به عنوان یک داده ورودی جهت محاسبه نسبت P/E (نسبت قیمت به سود هر سهم) به شمار می رود.

از آنجا که درصد سهام بین سرمایه گذاران متفاوت است، هریک از سرمایه گذاران با توجه به درصد سهام می توانند سود سهم تعلق گرفته به خود را محاسبه کنند.

ساختار سرمایه ساده در مقابل ساختار سرمایه پیچیده واحد تجاری:

ساختار سرمایه یک شرکت شامل سهام و اوراق بدهی است. شایان ذکر است برخی از سهام ها دارای اولویته نسبت به سایرین می باشند (سهام ممتاز) و برخی اوراق بدهی قابلیت تبدیل شدن به سهام را دارند.

در شرایطی که شرکتی اوراق قابل تبدیل به سهام عادی در اختیار داشته باشد، ساختار سرمایه شرکت پیچیده خواهد بود. نمونه هایی از اوراق بهادار که منجر به ساختار سرمایه پیچیده می شود:

- اوراق بهادار که قابلیت تبدیل شدن به سهام عادی را دارد
- اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام
- سهام ممتاز قابل تبدیل به سهام عادی
- اختیار خرید معامله سهام

وارانت نوعی اختیار خرید سهام است که به همراه سایر اوراق بدهی منتشر می شود. دارنده وارانت این اختیار را دارد که سهام یک شرکت را با قیمتی از قبل تعیین شده و در دوره مشخص به فروش برساند.

در شرایطی که شرکتی اوراق قابل تبدیل به سهام در اختیار نداشته باشد، دارای ساختار سرمایه ساده خواهد بود.

هدف از بیان ساختار ساده یا پیچیده سرمایه تحت تاثیر قرار گرفتن سود هر سهم است. شرکت هایی که ساختار سرمایه پیچیده دارند سود هر سهم آنها رقیق می شود.

در شرایطی که در ساختار سرمایه شرکت، اوراق قابل تبدیل به سهام عادی وجود داشته باشد، محاسبه سود رقیق شده هر سهم برای سرمایه گذاران و استفاده کنندگان اطلاعات مالی الزامی است. زیرا آنها باید تاثیرات این اوراق، بر سود هر سهم را در نظر بگیرند.

سود پایه هر سهم:

سود پایه هر سهم، سود واقعی هر سهم تعلق گرفته به سهامداران را با توجه به میانگین موزون سهام نشان می دهد.

برای محاسبه سود هر سهم لازم است میانگین موزون تعداد سهام عادی طی دوره محاسبه گردد. به همین دلیل تغییرات سرمایه طی زمان باید در نظر گرفته شود.

نحوه محاسبه میانگین موزون سهام:

- ۱ - تعداد ماه هایی که سهام در دست سهامدار است بر کل ماه های سال تقسیم می شود.
- ۲ - افزایش سرمایه بواسطه انتشار سهام جدید توسط شرکت به سهام اول دوره اضافه می شود.
- ۳ - سهام تحصیل شده توسط شرکت (سهام خزانه) از تاریخ انتشار به عنوان قلم کاهنده در نظر گرفته می شود.
- ۴ - تجزیه سهام و سود سهمی به کل سهام های طی دوره قبل از تاریخ تجزیه تسری پیدا می کند و از ابتدا دوره مالی شرکت در نظر گرفته می شود. ولی بابت وقایع پس از عملیات تجزیه سهام و یا سود سهمی تعدیلی صورت نمی گیرد.

تغییرات سرمایه واحد تجاری:

تغییرات سرمایه واحد تجاری را می توان به شرح زیر خلاصه کرد:

- تغییرات واقعی سرمایه
- صدور سهام جدید بابت افزایش سرمایه
- کاهش سرمایه
- سهام خزانه

تغییرات غیر واقعی سرمایه

- تجزیه سهام
- ترکیب سهام
- سود سهمی

نکته مهم: درصد سهام سرمایه گذاران پس از تغییرات غیر واقعی سرمایه تغییر نمی کند.

سود رقیق شده هر سهم:

محاسبه سود رقیق شده هر سهم در سه وضعیت زیر قابل محاسبه است:

- شرکت سهام ممتاز قابل تبدیل به سهام عادی در اختیار داشته باشد.
- شرکت اوراق بدهی قابل تبدیل به سهام عادی در اختیار داشته باشد.
- شرکت اختیار معامله خرید سهام و وارانته در اختیار داشته باشد.

نکته: در صورتی که واحد تجاری ساختار سرمایه ساده ای در اختیار داشته باشد، سود پایه هر سهم شرکت با سود رقیق شده هر سهم برابر خواهد بود.

شرکت سهام ممتاز قابل تبدیل به سهام عادی در اختیار داشته باشد.

در شرایطی که شرکت سهام ممتاز قابل تبدیل به سهام عادی در اختیار داشته باشد و به سهام تبدیل شود، تعدیلات زیر رخ میس دهد:

صورت کسر: سهم سود سهامداران ممتاز به سود خالص اضافه می شود.

مخرج کسر: سهام اضافی که از تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی محاسبه شده است به میانگین سهام عادی اضافه می شود.

شرکت اوراق بدهی قابل تبدیل به سهام عادی در اختیار داشته باشد:

در شرایطی که شرکت اوراق بدهی قابل تبدیل به سهام در اختیار داشته باشد و به سهام تبدیل شود، پس از عملیات تبدیل اوراق بدهی به سهام، واحد تجاری هزینه بهره ای بابت اوراق قرضه پرداخت نخواهد کرد. هزینه بهره به سود خالص شرکت و سهام عادی به میانگین موزون سهام عادی اضافه خواهد شد.

در شرایطی که در ساختار سرمایه شرکت اختیار خرید معامله و یا وارانت وجود دارد، شرکت به منظور محاسبه سود رقیق شده سهام از روش سهام خزانه استفاده می کند. در این صورت فرض می شود که با واگذاری سهام شرکت مبلغی وجه نقد دریافت می گردد.

سپس با توجه به وجوه دریافت شده و در نظر گرفتن میانگین قیمت بازار سهام عادی یا ارزش پایان دوره هر کدام که کوچکتر است، می توانیم سهام شرکت را خریداری و خزانه نماییم.

خاصیت ضد تقلیل:

در شرایطی که اوراق قابل تبدیل به سهام که در ساختار سرمایه شرکت وجود دارد، خاصیت ضد تقلیلی بر سود سهام شرکت دارد. یعنی منجر به افزایش سود هر سهم می شود. در چنین شرایطی اوراق بهادار که خاصیت ضد تقلیلی در محاسبه سود تقلیل یافته هر سهم دارد در نظر گرفته نمی شود.

سود جامع:

اقلامی که مطابق با FASB و استانداردهای مالی بین المللی در صورت سود جامع گزارش می شود:

- تعدیلات ناشی از تسعیر ارز و معاملات ارزی شرکت
- سود یا زیان تحقق نیافته قراردادهای مربوط به مشتقات مالی

- سود یا زیان تحقق نیافته ناشی از سرمایه گذاری های آماده برای فروش
- تغییرات وجوه قراردادهای بازنشستگی شرکت ها

صورت سود جامع طبق استاندارد ایران:

- سود و زیان جاری
- تعدیلات سنواتی
- اصلاح اشتباهات دوره های قبل

سایر اقلام که مستقیماً جز حقوق صاحبان سهام طبقه بندی می شود. نظیر:

- مزاد حاصل از تجدید ارزیابی دارایی ثابت
- سود یا زیان تسعیر ارز شرکت فرعی خارجی

اشکال مختلف ترازنامه:

- ارائه به شکل گزارش

دارایی ، بدهی، حقوق صاحبان سهام در یک ستون گزارش می شود.

- ارائه به شکل حساب

دارایی ها در سمت راست، بدهی ها و حقوق صاحبان سهام در سمت چپ ترازنامه افشا می شود.

- ارائه به صورت ترازنامه طبقه بندی شده

دارایی ها و بدهی ها به دو بخش جاری و غیر جاری طبقه بندی می شود.

تعریف دارایی های جاری و غیر جاری:

دارایی هایی که انتظار روند طی یک سال یا یک چرخه عملیاتی هر کدام که طولانی تر است به وجه نقد تبدیل شود به عنوان دارایی جاری تلقی می شود.

دارایی هایی که انتظار نمی رود طی یک سال یا یک چرخه عملیاتی هر کدام که طولانی تر است به وجه نقد تبدیل شود به عنوان دارایی غیر جاری تلقی می شود.

تعهداتی که در یک سال مالی یا یک چرخه عملیاتی هر کدام که طولانی تر است تسویه شود، بدهی جاری تلقی می شود.

نکته مهم: واحد تجاری حق به تاخیر انداختن تسویه تعهدات و یا تمدید مهلت تسویه را ندارد.

تعهداتی که در یک سال مالی یا یک چرخه عملیاتی هر کدام که طولانی تر است تسویه نمی شود، بدهی غیر جاری تلقی می شود.

سرمایه در گردش واحد های تجاری:

به مازاد دارایی های جاری به بدهی جاری سرمایه در گردش اطلاق می شود و میزان سرمایه در گردش به تحلیل گر نشان می دهد که توان شرکت در پرداخت بدهی های سررسید شده چه میزان است.

تحلیل گران همواره نقطه مطلوب سرمایه در گردش شرکت را محاسبه می نمایند.

هدف از تقسیم بندی اجزای ترازنامه به جاری و غیر جاری:

هدف از تقسیم دارایی ها و بده ها به دو بخش جاری و غیر جاری، فراهم نمودن اطلاعات مربوط و قابل اتکا است و طبقه بندی صورت گرفته میزان نقد شوندگی دارایی ها و بدهی ها را نشان می دهد.

حساب و اسناد دریافتنی

حساب های دریافتنی در ترازنامه پس از کسر ذخایر مطالبات مشکوک الوصول و یا ذخایر بابت واریانته و گارانتی گزارش می شود.

موجودی مواد و کالا:

موجودی کالا اقلامی هستند که به قصد فروش و یا استفاده جهت تولید محصول و فروش آن نگهداری می شود و شامل مواد خام، کالای در جریان ساخت و کالای ساخته شده می باشد. به عبارت دیگر هزینه های تحقق یافته در قالب موجودی کالا سرمایه ای تلقی شده و هزینه های زیر در محاسبه بهای تمام شده موجودی کالا لحاظ نمی گردد و به عنوان هزینه دوره تلقی می شود.

- ضایعات غیر عادی مواد، دستمزد و سربار
- هزینه های انبار به غیر از فرزایند تولید
- سربار اداری
- سربار ثابت تولید تخصیص نیافته
- هزینه فروش و کنارگذاری دارایی ها

نحوه ارزشگذاری موجودی کالا:

موجودی کالا در ترازنامه به اقل بهای تمام شده یا خالص ارزش بازیافتنی هر کدام که کمتر است گزارش می شود. خالص ارزش بازیافتنی معادل قیمت فروش موجودی کالا منهای هزینه های برآوردی تولید بازاریابی، فروش و توزیع است در شرکت های تولیدی هزینه تولید شامل مواد مستقیم، دستمزد مستقیم و سربار است.

جریان هزینه موجودی کالا در شرکت با جریان ارزشگذاری موجودی کالا متفاوت است به طوریکه ارزش گذاری موجودی کالا طبق روش اقل بهای تمام شده و خالص ارزش بازیافتنی است و جریان هزینه موجودی کالا طبق روش های زیر است:

- اولین صادره از اولین وارده
- میانگین موزون
- شناسایی ویژه
- اولین صادره از آخرین وارده
- موجودی پایه
- خرده فروشی

نحوه افشای سرمایه گذاری ها در واحدهای تجاری:

واحدهای تجاری اغلب با هدف استفاده از وجوه مازاد خود طی مدتی که به آن نیاز ندارند و یا کسب نفوذ و حق کنترل در واحد های تجاری دیگر اقدام به سرمایه گذاری در اسناد بدهی و سهام موسسات دیگر نموده و به این ترتیب به کسب منافع بیشتر اقدام می نمایند.

سرمایه گذاری بر اساس نوع آنها عموماً به دو بخش قابل تفکیک است:

- سرمایه گذاری در اسناد بدهی دیگر موسسات

کسب سود در این اوراق به صورت دریافت بهره متعلق به اوراق بدهی و یا بهره برداری از نوسانات قیمت و استفاده از منافع حاصل از تفاوت بهای خرید و فروش سرمایه گذاری ها است.

- سرمایه گذاری در اسناد سرمایه ای دیگر موسسات

واحدهای تجاری با سرمایه گذاری در اسناد سرمایه ای واحدهای تجاری دیگر به واسطه کسب منافع از سود متعلقه یا تغییرات قیمت، به دنبال کسب نفوذ و حق کنترل ناشی از حق رای به دست آمده هستند.

تفکیک سرمایه گذاری بر اساس اهداف گزارشگری

بنابر اهداف گزارشگری مالی، سرمایه گذاری ها را می توان به انواع زیر تفکیک نمود:

- سرمایه گذاری جاری
- سرمایه گذاری بلند مدت

سرمایه گذاری بلند مدت دو گروه هستند:

گروه اول: سرمایه گذاری هایی که شرکت قصد و توان نگهداری آن را داشته باشد و بتواند این توانایی را اثبات کند.

گروه دوم: سرمایه گذاری هایی هستند که واحد تجاری در کوتاه مدت امکان فروش آن ها را ندارد. بنابراین هر کدام از سرمایه گذاری هایی که در تعاریف بالا نگنجند، جزء سرمایه گذاری های جاری طبقه بندی می شود.

تفکیک سرمایه گذاری های کوتاه مدت بر اساس نوع و هدف

قابل نگهداری تا سررسید : شرکت سرمایه گذار در صورتی که بخواهد و بتواند سرمایه گذاری خود در اوراق بدهی موسسات دیگر را تا سررسید نگهداری کند،

قابل داد و ستد: با هدف خرید و فروش مکرر و استفاده از نوسانات ارزش بازار انجام می شود و هدف از آنها نگهداری سرمایه گذاری نبوده و در اولین فرصتی که سرمایه گذار قادر است و بهای سرمایه گذاری آن به حداکثر مطلوب رسیده، قدام به فروش آن خواهد نمود.

آماده برای فروش: این نوع سرمایه گذاری، نه به قصد خرد و فروش مکرر است و نه به قصد نگهداری تا سررسید و به عبارت دیگر، سرمایه گذاریهایی که در دو گروه بالا قرار نمی گیرند، جزء سرمایه گذاری های حاضر برای فروش طبقه بندی می شود.

طبقه بندی سرمایه گذاری در ایران:

- سرمایه گذاری های سریع معامله
- سایر سرمایه گذاری های جاری

سرمایه گذاری های سریع معامله ، سرمایه گذاری هایی هستند که برای آنها بازار داد و ستد فعالی وجود دارد.

بنابراین سرمایه گذاری هایی که برای آنها بازار داد و ستد فعالی وجود ندارد و شرکت قصد فروش آن را دارد جزء سایر سرمایه گذاری های جاری طبقه بندی می شود.

صورت جریان وجوه نقد:

مقدمه ای بر صورت جریان وجوه نقد

وجه نقد لازمه رقابت در عرصه کسب و کار و شرط بقای شرکت ها است. اگر شرکتی نتواند از فعالیت های خود وجه نقد کافی تهیه کند، نه تنها رقابت برایش مشکل می گردد، بلکه تداوم فعالیتش نیز ممکن است مختل گردد. بنابراین ارائه اطلاعاتی درباره وجه نقد تولید شده و مصرف شده یک واحد تجاری در طی دوره می تواند برای استفاده کنندگان برون سازمانی و درون سازمانی مفید واقع گردد. صورت جریان وجه نقد یکی از صورت های مالی اساسی است که جریان های نقد تولید شده و مصرف شده یک شرکت را طی دوره مالی به شکل طبقه بندی شده در اختیار استفاده کنندگان قرار می دهد.

صورت جریان وجه نقد (استاندارد شماره ۲)

اطلاعات تاریخی مربوط به جریان نقد می تواند در قضاوت نسبت به مبلغ، زمان و میزان اطمینان از تحقق جریان های وجه نقد آتی به استفاده کنندگان صورتهای مالی کمک کند. اطلاعات مزبور، بیانگر چگونگی ارتباط بین سودآوری واحد تجاری و توان آن جها ایجاد وجه نقد و در نتیجه مشخص کننده کیفیت سود تحصیل شده توسط واحد تجاری است. علاوه بر این، تحلیل گران و دیگر استفاده کنندگان اطلاعات مالی اغلب به طور رسمی یا غیر رسمی مدلهایی را برای ارزیابی و مقایسه ارزش فعلی جریان های وجه نقد آتی واحد تجاری به کار می برند. اطلاعات تاریخی مربوط به جریان وجه نقد می تواند جهت کنترل میزان دقت ارزیابیهای گذشته مفید واقع شود و رابطه بین فعالیت های واحد تجاری و دریافت ها و پرداخت های آن را نشان می دهد.

از آنجا که صورت جریان وجه نقد تحت تاثیر برخوردهای متفاوت حسابداری در خصوص معاملات و رویدادهای یکسان در سطح واحدهای تجاری مختلف نیست، ارائه آن قابلیت مقایسه جنبه عملیاتی عملکرد مالی واحدهای تجاری مختلف را افزایش می دهد.

اهمیت صورت جریان وجوه نقد:

اطلاعات گزارش شده در صورت جریان وجوه نقد به دلایل متعددی حائز اهمیت است که برخی از آنها به قرار زیر می باشد:

- استفاده کنندگان برون سازمانی به ویژه معامله گران سهام در بورس به جریان های نقدی شرکت توجه می کنند.
- توانایی تقسیم سود توسط شرکت را نشان می دهد.
- جریان های نقد شرکت تحت تاثیر روش های حسابداری قرار نمی گیر.
- جریان نقد معیاری برای ارزیابی کیفیت سود گزارش شده است.

محتوای اطلاعاتی صورت جریان وجوه نقد واحد تجاری:

- صورت جریان وجوه نقد اطلاعاتی در خصوص نقدینگی شرکت، توان پرداخت بدهی و میزان انعطاف پذیری شرکت را فراهم می کند.
- تحلیل گر از صورت جریان وجوه نقد استفاده می کنن که آیا:
- فعالیت های عملیاتی شرکت وجه نقد کافی برای شرکت تولیدمی کند؟
- آیا شرکت نیاز به تامین مالی اضافی دارد؟
- شرکت در برابر تعهدات غیر منتظره توان مالی لازم را دارد؟
- آیا شرکت می تواند از فرصت های پیش رو استفاده کند؟

مراحل تجزیه و تحلیل صورت های مالی

انتخاب ارقام و اطلاعات، مقایسه و تعیین رابطه بین آنها و ارزیابی حاصل از آن را تجزیه و تحلیل مالی می نامند، بنابراین، مرحله اول انتخاب ارقام و اطلاعاتی است که از بررسی و تفسیر آنها تصمیم گیری امکان پذیر شود. مرحله دوم مقایسه و تنظیم و مشخص کردن روابط بین ارقام و بالاخره مرحله سوم تفسیر و ارزیابی نتایج حاصل از مرحله دوم است.

باید توجه داشت که صورت های مالی خلاصه معاملات و کارهای انجام شده را نشان می دهد و اساساً به گذشته مربوط می شود در حالی که تصمیم گیری درباره مسائلی که پیش می آید به آینده ارتباط پیدا می کند. در تجزیه و تحلیل مالی فرض بر این است که گذشته زمینه ساز آینده می شود و به این ترتیب نتیجه کوشش ها و تجارب گذشته که در صورت های مالی منعکس است مبنای بررسی واقع و نتایج به دست آمده راهنمای اخذ تصمیم نسبت به آینده قرار می گیرد و این نکته ای است که باید همیشه به هنگام اظهار نظر مورد توجه تحلیل گر باشد.

ارتباط بین صورت های مالی:

صورت های مالی اساسی با یکدیگر ارتباط ذاتی دارند زیرا همگی جنبه های عملیات و رویدادهای مالی یگانه ای را گزارش می کنند.

اگر چه هر یک از صورت های مالی اطلاعات متفاوتی را ارائه می کنند اما از آنها انتظار نمی رود نیازهای اطلاعاتی تمامی استفاده کنندگان را تامین نماید.

انواع تجزیه و تحلیل صورت های مالی

تجزیه و تحلیل صورت های مالی به دو گروه تجزیه و تحلیل افقی و تجزیه و تحلیل عمودی تقسیم می شود.

الف- تجزیه و تحلیل افقی:

این نوع تجزیه و تحلیل، اطلاعات صورت های مالی را برای چند دوره مالی بر مبنای اطلاعا سال پایه بیان می کند و موفقیت در هر دوره مالی با مقایسه اطلاعات سنوات قبل بررسی می شود و خود به دو دسته صورت های مالی مقایسه ای و بررسی روند تقسیم می شود.

• صورت های مالی مقایسه ای:

به تجزیه و تحلیل صورت های مالی در دوره متوالی اطلاق می شود، تحلیل کنندگان مالی تغییر مطلق ارقام صورت های مالی و همچنین درصد تغییر از یک سال به سال دیگر را محاسبه می کنند، بدین ترتیب اطلاعات جامع تری از صورت های مالی استخراج می شود.

• بررسی روند:

در این بررسی روند ارقام مهم مندرج در صورت های مالی با مبنای قرار دادن سال پایه بررسی می شود به همین دلیل واحدهای تجاری در اغلب موارد ارقام مقایسه ای برای دوره های متوالی ۵ تا ۱۰ ساله را ارایه می کنند تا مقایسه های بیشتری انجام پذیرد. این تجزیه و تحلیل اهمیت بیشتری از تحلیل صورت های مالی مقایسه ای در دو دوره متوالی دارد، زیرا دوره ها بیشتر روند ارقام را بهتر منعکس می کند، تغییر از یک دوره مالی به دوره مالی بعد ممکن است الزاماً بخشی از یک روند کلی محسوب نشود زیرا ممکن است این تغییر در شرایط غیر عادی اقتصادی با وقوع چند رویداد غیر مکرر ایجاد شده باشد، مثلاً افزایش قابل ملاحظه در سود هر سهم سال جاری ممکن است ناشی از فروش اوراق بهاداری باشد که چند سال قبل خریداری شده است، که در سال های آتی تکرار نگردد لذا مقایسه سود خالص در یک دوره ۵ ساله ممکن است این حقیقت را که افزایش سود در سال جاری در روال عادی عملیات نبوده است آشکار نماید.

ب- تجزیه و تحلیل عمودی:

در تجزیه و تحلیل عمودی تمام اطلاعات مندرج در یک صورت مالی نسبت به ارقام همان صورت مالی بررسی می شود و به دو گروه صورت های مالی استاندارد و تجزیه و تحلیل نسبت های مالی تقسیم می شود.

• صورت های مالی استاندارد:

در این نوع تجزیه و تحلیل تمام اطلاعات مندرج در یک صورت مالی خاص بعنوان درصدی از یک رقم شاخص از همان صورت مالی بیان می شود برای مثال در صورت سود و زیان تمام ارقام بر

حسب درصدی از فروش بیان می شوند یا در ترازنامه بعنوان درصدی از جمع دارائیه‌ها بیان می شوند.

- **تجزیه و تحلیل نسبت های مالی :**

روابط دو یا چند رقم از یک صورت مالی را تجزیه و تحلیل نسبت های مالی گویند که امروزه بطور گسترده ای مورد استفاده قرار می گیرد. معمولاً نسبت های مالی برای ارزیابی چهار جنبه از عملیات محاسبه می شوند. این چهار جنبه عبارتند از:

۱- نقدینگی

۲- فعالیت

۳- اهرم مالی

۴- سود آوری